

השכלה ים-תיכונית

אינס אליאס
מזרחית מדוברת

אחרי 30 שנות פעילות, נפתח בבית הספר רימון קורס למוזיקה ים-תיכונית. וגם הוא, בלימודי החוץ. התפישה של מוזיקה מזרחית וערבית כנחותה מביכה את מי שמחזיק בה, אומר תמיר קליסקי, מנהל הקורס

הזמרת הדר עמרם במופע הגמר של הקורס למוזיקה ים-תיכונית ברימון. ניסיון מהוסס ומאוחר

עוד מרכזים כאלה, או לפחות שלי-מודי המוזיקה הערבית ישולבו במסגרת העירונית. אבל בינתיים, ילדים שמוכשרים בוואר המוזיקלי הזה מוצאים עצמם מחויבים לקו המוזיקלי המקובל במסגרות הקיימות, או שהם נותרים ללא מסגרת פורמלית, כמו מרבית התלמידים בקורס של קליסקי. מבין כ-70 המועמדים לקורס התקבלו רק 13 המוכשרים ביותר. הצעיר מביניהם הוא נער בן 15, שהגיע לשיעורים בליוי סבא שלו. "יש צמא גדול לדבר הזה", מספר קליסקי. "התלמי"

קליסקי: "תסתכלי מהחלון, איזו מוזיקה את חושבת שצריך לשמוע ברקע של זה?"

דיים היו מחויבים לקורס במאה אחוז, וים, הם כמעט שלא פיספסו שיעור, אפילו כשהיו חולים."

במקום עוד תוכנית ריאליטי, שהייתה המקפצה המרכזית של צעירים מוכשרים בתחום המוזיקה המזרחית - מוצע להם קורס תיאורטי ומעשי שמעניק כלים תיכוניים בתחום, השירה הים-תיכונית, כתיבה, הלחנה, היכרות עם אולפנים וכן היכרות ישיבה עם עולם הרדיו דרך השותפות של אליקו ורדיו לב המדינה בקורס. אליקו, שמעיד על עצמו כמי ש"אוהב התחלות שאנשים מרימים עליהן גבה", שידר ברדיו בשידור חי את המפגש הראשון

במשרד הפנים (החולשת גם על רמת השרון), שדנה ב-2010 בתוכניות בנוגע לשכונת מורשה. בפרוטוקול נכתב שרצוי שתכנון המבנה החדש של השכונה יכלול 20% דירות קטנות להשכרה למען תלמידי רימון, זאת, אף שהשכונה בצפופה והסורים בה מבני ציבור עם זאת, וגם אם באיתור מה, כרי" מן מחלחלת ההבנה שהמוזיקה הערבית והמזרחית צריכה להיות משולבת בכית הספר עצמו. היום כבר אי אפשר רק להתגאות בפעילויות מוזיקליות בריפריות התרבותיות והגיאוגרפיות, יש צורך לתת ביטוי לקולות של הריפריות הללו בכל מוסד מוזיקלי שמכבד את עצמו. ההבנה הזאת כבר ניכרת בכמה מוסדות אקדמיים ללימודי מוזיקה בארץ; באקדמיה למחול בירר שלים ובמכללת צפת יש מחלקות למוזיקה מזרחית וערבית, והמרכז למוזיקה מן המזרח בירושלים מציע לימודים במוזיקה מזרחית וערבית, כשיתוף מכללת ספיר. מחלקות אלה מכשירות נגני עזה, כינור, קאנון, בווקי ועוד ומלמדות מקאם, תיאוריה והיסטוריה של המוזיקה הערבית.

בניגוד למחלקות האקדמיות שמפתחות בשנים האחרונות, לילדים ולבני נוער כמעט שלא קיימות מסגרות ללימודי מוזיקה ים-תיכונית. כמ"עט בכל עיר יהודית או מעורבת יש קונסרבטוריון עירוני מתקצב ומסורבסד, שמלמדים בו בעיקר מוזיקה מערבית. לאחרונה נפתח בלוד מרכז עירוני ללימודי מוזיקה ערבית ומזרחית, הראשון מסוגו. יש לקוות שיפתחו

צפופה, שמרבית תושביה מזרחים ערבי צווארון כחול, במעמד סוציו-אקדמי נמוך נמוך יותר מזה של תושבי מרי" כזו העיר. בית הספר רימון הוא עמותה רשומה שמתפרנסת מתרומות ותלמידי דיו משלמים שכר לימוד של כ-20,000 שקלים בשנה - סכום שאינו שווה לכל נפש. לא מפתיע איפוא שאין הרבה תושבים מהשכונה בין תלמידי דיו ואין קשר הדוק בינו לבניה. מכוח ההסכם עם העירייה, בית הספר מחויב לקיים פעילויות לטובת הציבור ברמת השרון, שכוללות גם שיעורי מוזיקה בהתנדבות. אלא שהאוריינטציה המובהקת של רוב הפעילויות היא מערבית, כמו למשל פרויקט המתקיים בבתי הספר היסודיים ומטרתו להנחיל את "הזמר העברי", שהוא כמובן שם קוד לומר שמקורו מערבי ואירופי. בית הספר רימון הוא חלק מתהליך הג'נטריפיקציה שעוברת שכונת מורשה מאז שנות ה-90. תהליך זה, שמרחש במקומות רבים בישראל ובעיר, כולל לרוב תוכניות פיתוח עירוניות שמשמען בפועל היא דחיקה של האוכלוסייה המקורית מחוץ לשכונה והחלפתה באוכלוסייה צעירה כמעט מד סוציו-אקדמי בינוני מעלה. רבים מתושבי השכונה הוותיקים לא נהנים מהפיתוח העירוני של האזור משום שכבר אינם יכולים להרשות לעצמם להמשיך לגור בו.

עדות לכך שמבחינת העירייה רימון הוא גורם משמעותי בפיתוח השכונה אפשר לראות בפרוטוקול של לשכת התכנון המחוזית של תל אביב

לפני כשבועיים הסתיים הקורס הראשון למוזיקה ים-תיכונית שהתקיים במכללת רימון למוזיקה מאז הקמתו. בית הספר רימון מתמחה במוזיקה קת ג'ז, שמקורה אפרו-אמריקאי, ושרוב כן בשכונה היחידה ברמת השרון שרוב תושביה מזרחים; או למה נדרשו לו 30 שנה ליוזם קורס של מוזיקה מזרחית? "זה במקרה הטוב מוזר", אמר מנהל הקורס תמיר קליסקי, מוזיקאי מלחין ומעבד שאחראי לאינספור להיטים של להקת "אתניקס", שבה הוא חבר, ושל אמנים רבים אחרים. ובמקרה הרע? קליסקי רוצה לקוות שזה "חוסר ידע והבנה, לא גזענות". כך או כך, בכל שנה לומדים ברימון כ-500 תלמידים, ואם לצטט את קליסקי, "בתוך בית הספר אין בכלל ביטוי למוזיקה הים-תיכונית".

מכללת רימון הוקמה בעיקר כבית ספר לג'ז, אך נהפכה עם השנים לאחד מבתי הספר הפופולריים ביותר ללימודי מוזיקה בישראל, הכולל גם מוזיקת רוק ופופ. עם בוגריו נמנים אביב גפן, אחינועם ניני, שי צברי, קרן פלס, מירי מסיקה ואפרת גוש. כעת בית הספר מנסה לשלב בתוכו את המוזיקה המזרחית, אך לא בלי היסוס. בית הספר אמנם יום את הקורס למוזיקה ים-תיכונית, אבל הקורס אינו חלק ממסלול או מגמה קיימים או חדשים, אלא מתקיים במסגרת לימודי החוץ של רימון. זה פיילוט של קורס בין שלושה חודשים, שגם עליו כמה מורי רים הרימו גבה, כמו שמספרים קליסקי ושרדן הרדיו אליקו כהן מרדיו לב המדינה, שהוא שותף מלא בקורס. אמנם הם שואפים להתחייב את הקורס למגמה של מוזיקה ים-תיכונית שתהיה חלק בלתי נפרד מבית הספר - אך נראה שבפועל זה עדיין חלום רחוק. אל מבחני הקבלה של הקורס לא באו ולו תלמיד אחד שלומד ברימון. מי שבאו הם כ-70 מועמדים מכל רחבי הארץ, בעיקר צעירים.

קליסקי מסביר זאת בכך ש"זה עדיין לא במיינסטרים המחשבתי של עולם המוזיקה". באופן פרדוקסלי, המיינסטרים המחשבתי של עולם המוזיקה ימית לא מצליח להכיל את המוזיקה שהיא שוא המיינסטרים היום. במילים אחרות, המוזיקה המזרחית עדיין נתפשת כמבדחה רבה כיוצא ממוזיקלי פחות ראוי, במיוחד בכל הנוגע ללמידה אקדמית. ההיעדרות הגורפת של תלמידי רימון מהקורס החדש מעידה על ניכור של רבים מהם מהמוזיקה המזרחית. לניכור הזה יש משמעות חברתית ותרבותית ואפילו ביטוי פיזי. במשך כל שנותיו שוכן בית הספר רימון בשכונת מורשה ברמת השרון, שכונה